

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum peccare potuerit in primo instanti duæ creationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

diuinæ iustitiæ. Et secundum hoc deseruit meliora. quia scilicet melior est regula diuinæ iustitiæ, quā regula voluntatis angelicæ.

AD XI. Dicendū, quod quicumque aliquid concupiscit appetens id sibi, appetit illud pro se. Et ideo se quodem fruitur: illo autem quod concupiscit vitium. Et secundum hoc diabolus appetit sibi diuinā æqualitatem, eo modo quo dictum est, usus est rebus fruendis.

AD XII. Dicendum, quod voluntas angeli peccatis tendebat quidem in id, ad quod natura eius ordinabatur, licet esset bonum excedens bonū naturæ ipsius: sed tamen modus non cōpetebat naturæ ipsius.

AD XIII. Dicendū, quod ratio illa procedit de appetitu absolutæ æqualitatis ad Deum.

AD XIV. Dicendum, quod quia motus recipit speciem à termino, ille dicitur appetere quæ sua sunt, qui appetit aliquid ut suum sit, etiam si appetat rem alienam. Et hoc modo diabolus appetit quæ sua sunt, appetendo sibi id, quod est proprium Dei.

AD XV. Dicendum, quod esse similem Deo secundum quod competit vnicuique est laudabile: pernerse famē vult esse similis Deo, qui diuinam similitudinem appetit, non secundum ordinem diuinitus institutum.

AD PRIMVM vero quod in contrarium obijcitur dicendum, quod hoc pertinet ad excellentiā Christi, quam ibi Apostolus commendare intendit, quod ipse habet absolutam æqualitatem ad patrem. Quæ non absolutam, sed secundum quid, homo & diabolus appetendo, peccauerunt.

Et similiter dicendum ad Secundum.

AD TERTIVM Dicendum, quod sicut Aug. dicit in 3. & n. super Gene. ad literam, quidā posuerūt demones peccantes non fuisse de caelestibus angelis: sed de his qui præerant terrestri ordini. Et secundum hoc potest ad literam intelligi de ascensu in cælum corporale. Sed si fuerunt de caelestibus angelis, ut communis tenetur, dicendum est quod voluerunt ascendere in cælum sanctæ Trinitatis: non quidem appetendo absolutam æqualitatem Dei, sed aliqualem, ut supra dictum est.

AD QVARTVM dicendū, quod quantum ad obiecta non plus potest tendere appetitus, quam vis apprehensiva, quia non potest esse appetitus nisi boni apprehensio: quantum autem ad intentionem actus potest se inuicem excedere, quia quandoque maior est feruor desiderij quā claritas cognitionis, quandoque autem e conuerso. potest et contingere, quod intellectus cognoscit aliquid: sed non habet illud, & voluntas potest illud appetere tamquam cognitum. Et hoc modo, cum intellectus non habeat perfectam sui cognitionem: quia tamen apprehendit quid est perfecta cognitio, potest voluntas appetere illam. sicut & e conuerso intellectus potest apprehendere id, quod non est in uoluntate. Et secundum hoc non sequitur, quod diabolus appeteret aliquid, quod non potuit intelligere.

AD QVINTVM dicendū, quod cum aliquis vult a se aliquid remouere, utitur se ut termino a quo, quod non est necesse saluari in motu, & ideo potest aliquis appetere se non esse, ut careat miseris. Sed cum aliquis appetit aliquid bonū sibi, utitur se ut termino ad quod, huiusmodi autem terminus necesse est saluari in motu, & ideo non potest aliquis appetere sibi aliquid bonū, quo habito ipse non maneat.

AD SEXTVM dicendū, quod libido maxima non oportet quod sit de maximo bono: sed de eo quod est maximum inter appetibilia.

AD SEPTIMVM dicendum, quod diabolus voluit suā

fortitudinem a se custodiri, non quantum ad beatitudinem: sed quantum ad hoc quod per seipsum beatitudinem adipisceretur, & in ea custodiretur.

ARTICVLVS IIII.
Primum diabolus peccauerit, vel peccare potuerit in primo instanti.

QVARTO quaeritur, utrum diabolus peccare potuerit, vel peccare potuerit in primo instanti creationis. Et videtur quod sic. Dicitur enim per Io. 3. quod ab initio diabolus peccauit: sed hoc potest intelligi ab initio, quo hominem terrenum occidit, quia antea ipse malus erat. Ergo hoc intelligitur ab initio, quo ipse conditus fuit.

¶ 2 Præter Ioan. 8. dicitur de diabolo, quod in mente non stetit. Stetit autem in ueritate si non casset in primo instanti suæ creationis. Ergo videtur quod diabolus in primo instanti suæ creationis peccare potuerit.

¶ 3 Præter. Potestas diaboli quam habuit in primo instanti suæ creationis, non fuit nec augmentata, diminuta ante peccatum: sed potuit peccare, & peccauit post primum instanti suæ creationis. Ergo primo instanti suæ creationis peccare potuit, dicendum quod si in primo instanti suæ creationis peccasset, peccatum illud retorqueretur in Deo, qui est causa naturæ ipsius.

¶ 4 Sed contra, Deus operatur esse angelus, quod angelus est: non solum cum primo fuit creatus, patet per Aug. 4. super Gene. ad literam. unde dicitur, Pater meus vsque modo operatur, & operor. Si ergo peccatum diaboli in primo instanti suæ creationis commissum referatur in Deo, pari ratione referretur in Deum in quocumque instanti peccaret, quod patet esse falsum.

¶ 5 Præter. Potentia naturalis angeli, quæ creata diuinitus se habebat ad ytrumque, scilicet ad bonum & ad malum, nec processisset ad malum, nisi quo determinaretur in id. Non autem potest determinari ad malum a Deo, sed solum a voluntate, ergo si in primo instanti peccauit, non imputaretur Deo: sed proprie voluntati.

¶ 6 Præter. Effectus causæ secundæ potest esse sine hoc quod imputet causæ primæ: sicut dicitur non imputatur virtuti motuæ, sed instrumentum. Sed Deus comparatur ad actum angelum, sicut causa. Ergo si angelus peccaret in primo instanti creationis, non imputaretur Deo: sed libero arbitrio eius. Item dicendum, quod si diabolus peccasset in primo instanti suæ creationis, non quæ potuisset peccato, & sic in esset ei malitia ex necessitate ex libero arbitrio quod est contra rationem.

¶ 7 Sed contra, ista necessitas non est alia, quam necesse est esse dum est, quæ quidem rationis inuenitur in omni actu peccati. Si ergo necessitas est contra rationem liberi arbitrii, videtur quod nullum peccatum esset ex libero arbitrio, quod est inconueniens. Sed dicendum quod peccatis ante actum peccati, est dare aliquod in quo prædicta necessitas peccanti non maneat.

¶ 8 Sed contra, nullus peccat antequam actum peccati faciat: sed ea quæ sunt de ratione peccati, sunt cum peccato. Ergo posse peccare, non est sine peccato. Ergo posse peccare, non est sine peccato.

¶ 9 Præter. Peccatum diaboli fuit in hoc quod inordinate appetijt beatitudinem: sed in primo instanti potuit intelligere beatitudinem. Ergo & in primo instanti potuit inordinate velle beatitudinem.

Lib. 9. c. 10.
circa mediū
10.3.

In corp. art.

¶ 10 Præt. Quicumq; agens non agit ex necessitate, pot uitate illud quod agit. Sed si diabolus peccasset in primo instati suæ creationis, nõ pp hoc peccasset ex necessitate nature, ergo nihilominus potuit peccare potuerit in primo instati suæ creationis.

¶ 11 Præt. Si diabolus nõ peccauit in primo instati suæ creationis, vñ ex omni parte sequi in eueniens. Si enim antequam peccaret, non fuit præcius sui casus, boni autem angeli certi erant de sua stabilitate futura, sine qua beati esse nõ possent, sequeretur qd Deus distinxisset inter hos, & illos, reuelando quibusdam quæ ad eos pertinebant, & non alijs, absq; differentia meritorum præcedente, quod vñ inconueniens. Si autem fuit præcius sui casus, habuit peccatam tristitiam ante culpam, quod etiam est inconueniens. Non ergo dicendum est, quod diabolus in primo instati suæ creationis non peccauerit.

¶ 12 Præt. Secundũ Aug. in 1. super Gene. ad literã, Informitas creaturæ condita nõ præcessit duratione, sed solum natura uel origine formationem, quæ describitur per opera sex dierũ. Sed sicut ipse postmodum dicit per distinctionem lucis ad tenebras intelligitur distinctio bonorum angelorum a malis, ergo statim in primo instati creationis rerum, fuerunt quidam angeli boni, & quidam mali.

¶ 13 Præt. Dum boni angeli sunt conuersi ad Deũ, mali angeli sunt auersi ab eo: alioquin non esset rō, quare Deus illos confirmasset, & non istos, si nullũ fuisset impedimētum ex parte eorum, qui nõ sunt confirmati. Sed videtur, quod in primo instati suæ creationis angeli boni fuerunt conuersi ad Deum: quia secundum Aug. 4. super Genesim ad literam, p vesperum primæ diei intelligitur conuersio intellectus angelici ad suam naturam, quæ quidem fuit in primo instati suæ creationis: per mane aut sequētis diei intelligitur conuersio eius ad verbũ. Si ergo secundum eius sententiam oĩa fuerunt simul facta, q referuntur in operibus sex dierum, videtur q simul angelus cũ se cognouit in primo instati suæ creationis, fuerit conuersus ad Deũ: nel auersus peccado.

¶ 14 Præt. Secundum Dionysium 6. capite de Diu. no. angelus non habet discursuum cognitionem, sicut & nos: ut scilicet ex principijs procedat in cōclusiones, sed simul vtrumque cōsiderat. Sic autem se habet finis ad ea quæ sunt ad finem, sicut principia ad cōclusiones, vt Philosophus dicit in 2. Physi. Cum ergo natura angeli comparatur ad Deum, sicut ad finem, videtur quod simul ferebatur in seipsum & in Deum conuertendo, uel auertendo, & sic idem quod prius.

¶ 15 Præt. Si angelus in primo instati suæ creationis fuit bonus, cōstat quod diligebat Deum: diligebat etiam naturaliter seipsum. Aut ergo diligebat se & Deum propter se, & sic peccabat fruēdo seipso: aut diligebat se propter Deum, quod est ex charitate conuerti in Deum. ergo oportet quod angelus in primo instati suæ creationis, uel conuerteretur in Deum: uel auerteretur ab ipso, & sic idē quod prius.

¶ 16 Præt. Homo fuit factus ad reparandam ruinã angelicam, vt sancti dicunt: ergo non prius homo factus est quã diabolus peccando cecidit. Sed homo videtur factus fuisse in principio creationis rerum secundum sententiam Augustini, qui ponit omnia simul fuisse creata. Ergo etiam diabolus in primo instati suæ creationis peccauit.

¶ 17 Præt. Creaturã spiritualis ē virtuosior qualibet

A creatura corporali. Sed aliq; creaturæ corporales habent instantaneum motum sicut lumē, & radius visualis. Ergo multo magis angelus potuit moueri motu peccati in primo instati suæ creationis.

¶ 18 Præt. Quãto aliquid est nobilius, tanto minus est otiosũ: sed volũtas dñ esse nobilior q̄ intellectus, quia volũtas mouet intellectũ ad suũ actũ. Cũ ergo intellectus angeli nõ fuerit otiosus i primo instati suæ creationis, vñ q nec volũtas. Et ita potuit in primo instati suæ creationis peccare per uoluntatem.

¶ 19 Præt. Angelus mensuratur æuo: sed æuũ ponitur esse totũ simul: ergo quocumque peccauit angelus, peccauit in primo instati suæ creationis.

B ¶ 20 Præt. Sicut aliquis peccat per liberũ arbitriũ, ita & meret: sed aliqua creatura meruit in primo instati suæ creationis. Anima Christi. Ergo & diabolus potuit peccare in primo instati suæ creationis.

¶ 21 Præt. Sicut angelus est creatura Dei: ita & aĩa. Sed aĩa pueri in primo instati suæ creationis subijcit peccato, ergo pari rōne angelus potuit esse malus.

¶ 22 Præt. Sicut creatura decideret in nihilum nisi manu diuina contineretur, ut Grego. dicit: ita & decideret in peccatũ rōnalis creatura, nisi contineret per gratiã. Si ergo angelus in primo instati suæ creationis nõ habuit gratiã, nõ potuit esse quin peccaret: si aut habuit gratiã, & non fuit usus ea, similiter peccauit. Si aut vñ fuit ea conuertendo se ad Deũ, fuit confirmatus in bono, vt de cetero peccare nõ posset. ergo omnes angeli qui peccauerũt, in primo instati suæ creationis peccauerunt.

¶ 23 Præt. Propriũ simul est cũ eo cuius est p̄riũ: sed peccatũ est propriũ diaboli fm̄ illud Ioan. 8. cũ loquitur mendacium ex proprijs loquit. ergo in primo instati quo diabolus fuit creatus, peccauit.

SED CONTRA est, qd dñ Ezech. 28. ad diabolum in persona regis Tyri, Plenus sapientia, & perfectus decore in delitijs paradisi Dei fuisse.

D ¶ 2. Præt. In lib. de Causis dñ, Inter rem, cuius substantia, & actio est in momento æternitatis, & rē, cuius substantia, & actio est in momento t̄pis, media est res, cuius substantia est in momento æternitatis, & actio in tempore. Deus autem est res, cuius substantia & actio est in æternitate: corpus autem est res cuius substantia, & actio est in t̄pe. Ergo substantia angeli qui est medius, est in æternitate, & actio in t̄pe. Non ergo potuit in instati suæ creationis peccare.

¶ 3. Præt. Sicut Aug. dicit in lib. Enchir. malum dñ quia nocet: nocet aut quia adimit bonũ. Deus autem fecit angelũ bonũ i integritate suæ nature. Cũ ergo nihil possit esse simul integrũ & diminutũ, vñ q nõ potuit angelus in instati suæ creationis eē malus.

¶ 4. Præt. Quod non est deliberatum, non potest esse peccatum ad minus mortale. Sed quod est momentaneum, non potest esse deliberatum. ergo nõ potest esse peccatum mortale. Impossibile ergo uidetur, qd angelus in primo instati suæ creationis fuerit factus malus peccando.

E RESPON. dicendam, quod hanc quæstionem tractat August. 11. super Gene. ad literam, & in 11. de ciuitate Dei: in neutro tamē loco aliquid sup hoc asseritue determinat, quamuis in 11. super Gene. ad literã magis videatur in hoc declinare, quod in primo instati suæ creationis peccauerit. Et in 11. de Ciuitate Dei vñ magis declinare ad contrarium. unde quidam moderni asserere præsumpserũt, qd diabolus in primo instati suæ creationis fuit malus, non quidem per naturam, sed per motum Libe. Quæst. dif. S. Tho. Z 3 arbitrij

Lib. 16. moral. c. 18.

In propof. 31. c. 3. inter opera Aris.

Enchir. c. 22. co. 3.

D. 774. & 746. & 439.

Li. 11. super Gen. c. 16. 19. & 26. præc. 1. r. 1. 1. de Ciuitate Dei. c. 13. 14. & 15. b. 1.

arbitrij quo peccauit. Sed hac positio reprobata fuit ab oibus Magistris, sicut Parisijs legentibus. Et quidē q̄ angelus non peccauerit in primo instanti suae creationis, sed aliquando fuerit bonus, dicitur expresse haberi ex auctoritate canonica scriptura. Dicit enim Isai. 17. Quomodo cecidisti Lucifer qui mane oriebaris? Et in Ezech. dicitur. In delitijs Paradisi Dei fuisi. Quae tñ Aug. exponit. 11. super Gene. ad literam, ut intelligantur haec esse dicta de diabolo quantum ad membra eius, id est quantum ad homines, qui a gratia Christi cadunt. Sed quare non potuerit in primo instanti suae creationis peccare, assignare quidē oportet, & si difficile sit. Quidam enim assignant huiusmodi rationem ex parte naturae angelicae, quae est condita a Deo: unde dicit, quod oportuit in primo instanti suae creationis eum esse bonum qualis a Deo creatus est: ne aliquid ponatur simul esse in eum & diminutū sicut obijciatur. Sed hoc nullam necessitatem videtur habere: quia malitia culpa non repugnat bonitati naturae, sed in ea fundatur sicut in subiecto: unde August. dicit 11. de Ciuit. Dei. q̄ quisquis huic sententiae acquiescit, non cum Manichaeis sentit, qui dicunt, quod diabolus habet naturam mali Deo contrariam. Nec esset inconueniens dicere, q̄ quantum est ex creatione Dei, angelus in primo instanti habuit naturam omnino integram, ita tamē q̄ haec integritas fuerit mox impedita per resistentiam angelicam uoluntatis: sicut si radius Solis impediatur ne illuminet aërem in ipso Solis exortu. Quidā uero rationem assignant ex hoc, q̄ existimant in oī peccato deliberationē requiri. Et quae deliberatio nō potest esse in momento, credit q̄ peccatum angeli non potuerit esse in momento. Non autē fuit malus nisi in termino peccati: unde relinquit q̄ in primo instanti suae creationis non potuerit esse malus. Sed isti decipiunt per hoc, q̄ iudicant de intellectu angeli sicut modum intellectus humani: cum tñ longe aliter se habeat. Intellectus n. humanus est discursiuus: & ideo sicut procedit arguendo in speculatiuis, ita etiam procedit cōsiliando siue de liberando in agendis. Nam cōsiliū est inquisitio quaedā, ut dicitur in 3. Ethic. Intellectus autem angeli apprehendit ueritatē absque discursu & inquisitione, ut dicit Dionys. 7. capite de Diu. nom. Et ideo nihil prohibet quin angelus in primo instanti, quo ueritatē intelligit, possit eligere: qd̄ est actus liberi arbitrij. Sicut & hō in ipso instanti, quo certificatur per cōsiliū, eligit quid est faciendum. Et si certū esset q̄ oporteret fieri absque cōsilio statim, in primo instanti eligeret: sicut patet in arte scripturae, & in alijs huiusmodi, in quibus nō est opus cōsilio. Si ergo in primo instanti angelus apprehendere potuit qd̄ esset appetendum, eo q̄ deliberatione nō indiget, statim in eodē instanti potuit eligere. Non est ergo cā quare non potuerit peccare in primo instanti suae creationis, q̄ nō potuit in illo instanti eligere: qd̄ ē actus liberi arbitrij. Oportet ergo aliunde idē inuestigare. Considerandū est ergo, q̄ differentia est inter motum, qui sic mensurat a tpe q̄ causat sp̄s, si cur est primus motus caeli, & inter motū qui mensurat tpe, sed nō causat sp̄s, sicut sunt motus animalium, in quib. successio tēporis non correspondet diuersitati uel idētitati mobilis. Contingit. n. aliqd̄ animal manere in eodem loco, tempore tamen currente: nā quies mensuratur tempore, sicut & motus, ut dicitur in 6. Physic. Sed in motu, qui causat tēpus successio temporis & motus se consequitur, quia per

prius & p̄ posterius in motu, est prius & posterius in tempore: ut dicitur in 4. Physic. Et ideo quies in tali motu distinguitur, est in diuersis instantibus tēporis. Quod enim in tali motu non est diuersitas, non potest esse in diuersis instantibus: unde cessante motu caeli necesse est esse simul temporis cessationem, secundum illud quod dicitur Apoc. 18. Tempus amplius nō erit. Est autem considerandum quod in inceptionibus & affectionibus angelorum est quaedam temporalis successio. Dicitur Aug. 8. super Gen. ad literam, q̄ Deus mouet creaturam spiritualem per tempus. Non enim angeli creati simul actu intelligunt: quia non oīa intelliguntur angelus per unam speciem, sed diuersa creaturae speciebus. Tanto enim uniusquique angelus natura ter per pauciores species plura cognoscit, quanto superior est: unde Dion. dicit. 12. cap. Cele. Hier. superiores angeli habent scientiam magis uisibilem. Et in libro de Causis dicit, q̄ superiores intelligunt habent formas magis uisibiles, id est ad quae cognoscibilia se extendentes. Sicut etiam in nobis uisibilibus uisus, quanto aliquis est altioris naturae, t̄o ex paucioribus plura cognoscere potest: sicut solus autem Deus, una scilicet sua essentia cognoscit. Ideo autem homo non potest simul in actu intelligere, quia nō potest perficere & in intellectu eius fieri in actu secundum diuersas species, sicut nec idem corpus secundum diuersas. Unde & circa angelos dicendum est, q̄ quae angelus per unam speciem cognoscit, per se cognoscere: quae autem per diuersas species fecit, non potest simul cognoscere, sed successio illa autē successio non mensuratur per tempus, sed a motu caeli, supra quem summatim & conceptiones angelorum: superius autem sumatur ab inferiori, sed oportet quod per priores ut affectiones sibi succederet, causa ista instantia huius tēporis. In ea igitur, quae per unam speciem angelus apprehendere non potest esse quod moueatur in diuersis instantibus temporis. Ea autē, quae sunt supra naturam permanentia, circa quae fuit peccatum angelorum, est, magis distant a quibuscumq̄ naturalibus, q̄ quaecumque naturaliter cognita ab initio de, si non omnia naturaliter cognita proprie distantiam potest angelus apprehendere per unam speciem & simul, multo minus potest simul moueri naturaliter cognita, & in supernaturalia, q̄ sunt generaliter manifesta est autem, q̄ motus angeli per se in id, quod est supra naturam. Et ideo oportet quod angelus in primo instanti suae creationis cōuertitur ad naturalem sui cognitionem, secundum quod potuit peccare, ut ex supra dictis patet: potuit uero potuit conuerti in id, quod est supra naturam, ab eo auerti. Et id angelus in primo instanti creationis, nō fuit neq̄ beatus per conuersionem in Deum, neque peccator per auersionem. Unde Aug. dicit 4. super Gen. ad literam, q̄ post uesperam primae diei fit mane, cum lux spiritus angelica natura post cognitionem propriae quae est ipse Deus, refert se ad laudandum, quae non est quod Deus, cuius contemplatione tate Dei, exponit q̄ diabolus ab initio peccat, tamen exponunt ab initio, id est statim post

Lib. 1. c. 24. in fine. & cap. 25. to. 3.

Lib. 11. c. 13. circa finem. to. 5.

Lib. 3. c. 3. a med. c. 5. D. 142. Ca. 7. de di. nom. ante medium.

Lib. 6. c. 67. & seq. l. 2.

AD SECVNDVM dicendum, quod dicitur diabolus in veritate non fuisse, non quia nunquam in ea fuit: sed quia in ea non perseveravit, vt Aug. exponit. 17. de Ciu. Dei.

AD TERTIVM dicendum, quod hoc quod angelus non potuerit in primo instanti peccare, non fuit neque propter defectum alicuius potentie qui postmodum fuerit suppletus, neque propter perfectionem quam postmodum fuerit subtrahenda ante peccatum: sed propter ordinem actus, quia primo oportebat quod consideraret id, quod pertinet ad suam naturam, & postmodum moueret in supernaturalia per conuersionem vel auersionem.

AD QVARTVM dicendum, quod operatio quam habet res in principio sui esse, cogruit naturae ipsius: Et ideo oportebat quod retorqueretur in actorem naturae. Sed postmodum poterat moueri ex his, quae sunt secundum naturam in alia, vel boni, vel mali. Et hoc non oportebat referri ad actorem naturae: sed in voluntate angeli peccatis.

AD QVINTVM dicendum, quod voluntas rationalis creaturae determinata est ad vnum, in quo naturaliter mouetur: sicut omnis homo naturaliter vult esse, & viuere & beatitudinem. Et ista sunt ad quae primo mouet naturaliter creatura, vel intelligenda, vel volenda, quia semper actio naturalis praesupponitur alijs actionibus. Et ideo si angelus in primo instanti suae creationis peccasset, videtur hoc competere suae naturae: & ita aequaliter referretur ad actorem naturae.

AD SEXTVM dicendum, quod defectus proueniens ex causa secunda non imputatur primae in illis, quae causa secunda non habet ex prima: sicut tibia non habet curuitatem ex virtute motiua. Sed oportet quod prima actio angeli sit secundum naturalia eius, quae habet ex Deo, & ideo ratio non sequitur.

AD SEPTIMVM dicendum, quod illa responsio procedebat secundum hoc quod aestimatur, quod motus liberi arbitrii in angelis procedebat ex deliberatione consilij, oportet enim quod deliberans consilietur de duobus, quorum utrumque potest facere, ut alterum eorum eligat in futuro. Sed quando deliberatio non praecedit electionem, tunc non requiritur quod antequam aliquis eligat, habeat potestatem eligendi, vel non eligendi: sed in ipso instanti libere fertur in hoc vel illud. Vnde octauum, non, & decimum concedimus.

AD XI. dicendum, quod sicut angelus non peccauit in primo instanti suae creationis: ita nec bonus angelus fuit peccate beatus in primo instanti suae creationis. Et ideo non oportuit, quod fuerit praecius futurae stabilitatis: sicut nec mali angeli fuerunt praecij sui casus antequam peccaret. Quia tamen beatitudo angelici est principaliter a Deo, peccatum vero est ex libero arbitrio creaturae: potuit Deus in primo instanti suae creationis beatificare angelum, mouendo ipsum in id quod est supra naturam: quia & hoc ipsum quod mouebatur in illo instanti in id, quod est secundum naturam, erat ei a Deo: non autem potuit angelus, per se ipsum, peruersum moueri in id quod est supra naturam, nisi post primum instanti.

AD DVODECIMVM dicendum, quod ista distinctio lucis ad tenebras, potest intelligi facta esse non quidem in illo rerum principio, sed per totum tempus quod nunc agitur, in quo distinguuntur boni a malis. Sed hoc videtur ad aliorum pertinere, vt ibidem dicitur. Et ideo ponit ibi aliam expositionem, vt per lucem intelligat formatio primae creaturae: per tenebras autem informitas creaturae nondum formatae. Sed in 11. de Ciuitate Dei dicit per hoc, significata esse distinctionem bonorum angelorum, & malorum secundum diuinam praescientiam.

tiam. vnde ibi dicit, Solus ille ista discernere potuit, qui potuit prius quam caderent, praescire caelos.

AD XIII. dicendum, quod Aug. in 4. super gene. ad litteram sub dubio derelinquit, an simul angeli omnia illa cognoscant, & sic simul fuerit in eis dies & uespera & mane, vel non simul, sed successiue, & quali tuncque sit sufficit ad eius intentionem, quod illa distinctio dierum accipiatur secundum angelicam cognitionem: non autem secundum dies temporaliter currentes.

AD XIV. dicendum, quod angelus in primo instanti suae creationis simul dum mouebatur in suam naturam, mouebatur et in Deum in quantum est actor naturae: quia ut dicitur in lib. de Causis, intelligentia cognoscendo essentiam suam cognoscit causam suam: non tamen tunc ferebatur in Deum secundum quod est actor gratiae.

AD XV. dicendum, quod diligere se propter Deum, in quantum est obiectum supernaturalis beatitudinis & actor gratiae, est actus charitatis. Sed diligere Deum super omnia, & se propter Deum in quantum in eo consistit naturale bonum, omnis creaturae, competit naturaliter non solum creaturae rationali: sed etiam brutis animalibus & corporibus inanimatis, in quantum participant naturali amore summi boni, ut Dionysius dicit 4. c. de Diu. nom. Et hoc modo angelus in primo instanti suae creationis se dilexit propter Deum.

AD XVI. dicendum, quod illa ratio deficit in tribus. Primo quidem, quia homo non est simpliciter factus propter reparationem ruinae angelicae: sed propter fructum Dei, & perfectionem vniuersi, etiam si nunquam fuisset ruina angelica. Secundo quia homo ad minus secundum corpus, actu non fuit factus in operibus sex dierum secundum sententiam Aug. sed solum secundum rationes seminales. Solum autem illa quae non prius poterant esse in rationibus seminalibus quam in se ipsis, secundum Aug. fuerunt facta in principio creationis rerum. tertio quia nihil prohibet aliquid fieri propter finem futurum, quod homo praescit: sicut aliquis preparat ligna in aestate propter frigus futurum in hyeme.

AD XVII. dicendum, quod aliquis motus liberi arbitrii in animo potest esse in instanti: non tamen in instanti suae creationis potuit habere motum liberi arbitrii in peccatum, ratione supradicta.

AD XVIII. dicendum, quod si angelus in primo instanti suae creationis habuit motum voluntatis, sicut etiam intellectus: non tamen sequitur quod habuit motum voluntatis ad peccandum.

AD XIX. dicendum, quod actu mensurat esse angeli: non tamen mensurat actiones eius, in quibus est successiue sive intellectus suae uoluntatis, ut ex supradictis patet.

AD XX. dicendum, quod alia ratio est de merito, & de peccato. Nam meritum procedit ex hoc, quod mens rationalis creaturae mouet a Deo, & a principio potest mouere, ad quod voluerit: sed ad peccandum mouet mens rationalis creaturae a seipsa, quae non potest se mouere, nisi secundum exigentiam naturalis ordinis.

AD XXI. dicendum, quod anima in primo instanti suae creationis efficitur mala, non per actionem propriam, sed per unionem ad corpus infectum. vnde non est similis ratio de angelo, qui non potuit fieri malus: nisi per actum proprium.

AD XXII. dicendum, quod ratio illa deficit in duobus. Primo quidem, quia si ut creatura decideret in nihilum, nisi per diuinam potentiam contineretur: ita etiam deficeret in non bonum si non contineretur a Deo. Non tamen sequitur, quod nisi contineretur a Deo per gratiam, quod rueret in peccatum: nisi solum de natura corrupta, quae de se habet inclinationem ad malum.

Quaest. dif. S. Tho. Z 4 secundo

Lib. 4. c. 14. to. 3.

In Proposit. 13. i. 5. inter opera Arist.

In 4. p. 1. in ter princ. & medium.

L. 6. in. gen. c. 15. t. 2.

In corp. art.

D. 77. & 130. In corp. ar. D. 129.

B

C

D

E

secundo quia homo nō obligatur ex necessitate p̄cepti ad v̄tendū gratia semper: quia p̄cepta affirmatiua non obligant ad semper. Et ideo non est necessarium quōd in quolibet instanti aliquis mereatur, vel peccet.

Ad XXI. dicendum, quōd diabolus dicitur loqui mendacium ex proprijs: non quia mendacium sit naturalis proprietas eius, sed quia ea quae sunt uera non habet a seipso, sed a Deo. Quōd autem falsa loquatur hoc habet a seipso, non autem a Deo.

ARTICVLVS V.

Vtrum liberum arbitrium in demonibus possit reuerti ad bonum post peccatum.

QVINTO quaeritur, vtrum liberum arbitrium in demonibus possit reuerti ad bonum post peccatum. Et videtur quōd sic. Dicit enim Diony. quarto capite de diu. nom. quōd data naturalia in demonibus integra permanent post peccatum: sed ante peccatum poterat diabolus conuerti ad bonum. ergo etiam diabolus post peccatum poterit reuerti ad bonum.

¶ 2. Præ. Nihil immobiliter quiescit in eo qd est contra naturam, quia id quod est contra naturam per accidens se habet: ea vero, quae sunt per accidens de facili moueri possunt, quia accidens est qd adest, & abest prae ter subiecti corruptione: sed peccatum est contra naturam angeli, quia ab eo quod est secundum naturam cecidit in id quod est contra naturam, vt Damasc. dicit secundo libro. ergo non potest esse, qd liberum arbitrium diaboli immobiliter perseueret in malo. Sed dicendum qd hoc cōuenit diabolo ratione sui status, quia, sicut statim peccado amisit statum viatoris, ad quem pertinet mutari de bono in malum, & econuerso.

¶ 3. Sed contra statum viae succedit status p̄mij, vel p̄nae, quae est a Deo. Sed immobilitas in peccato non potest esse a Deo, quia Deus non est conferuator illius rei, cuius non est actor. ergo non potest esse quōd immobilitas peccati conueniat angelo ratione status quem nunc habet.

¶ 4. Præ. Omne quod non inest alicui per se, oportet qd ei insit ex aliqua causa: sed immobiliter peccare non conuenit angelo secundum se. Sic enim cōueniret ei secundum naturam, & sic esset naturaliter malus, quod supra improbatum est. Nec iterū conuenit ei ex aliqua causa, quia neque a Deo, neque a natura, ut probatum est, neque etiam ex propria uoluntate: quia cum uoluntas creaturae sit de se mutabilis non uidetur quōd possit immobilitatis causa existere. ergo immobiliter peccare nullo modo conuenit diabolo.

¶ 5. Præ. August. dicit in lib. de uera, & falsa penitētia. Si posset diabolus sperare de Deo, & culpam in se sentire, quod non inuenit in se inueniret in Deo pietate. s. ueniam sui peccati. Sed diabolus p̄t sperare de Deo, quia spes oritur ex fide sicut & timor. Dicitur autem Iacobi 4. quōd daemones credunt, & contremiscunt. ergo non est impossibile diabolum consequi ueniam sui peccati, & ita non immobiliter in peccatis perseuerare.

¶ 6. Præ. Si diabolus non p̄t sperare de Dei misericordia, aut hoc est ex parte sua, aut hoc ē ex parte Dei: sed non est ex parte Dei, quia sicut Augustinus in eodē libro dicit, Omnis malitia breuis in compactione ad misericordiā Dei. Si autē dicatur qd hoc est ex parte sui, quia non p̄t per seipsum resurgere a peccato, pari ratione hoc cōpeteret cuilibet pec-

cantu mortaliter: quia nullus potest per seipsum peccato exire, nisi liberetur a Deo: nec timor nec peccantes mortaliter, irreuocabiliter perstant in malo. ergo diabolus non perseuerat immobiliter in malo.

¶ 7. Præ. Ista consequentia valet. possum currere uolo: ergo possum currere: sed diabolus potest conuerti ad bonum si uult, quia in ipso uelle cōuertit cōuersio. ergo diabolus potest conuerti ad bonum.

¶ 8. Præ. Si motus sit naturalis sequitur qd quod naturalis, quia per quam naturam aliquid mouetur ad locum etiam quiescit in loco. ergo pari ratio si motus est uoluntarius, & quies uoluntaria, diabolus uoluntarie morus fuit ad malum. ergo uoluntarie quiescit in malo. Non ergo ex necessitate.

¶ 9. Præ. Secundum Chryf. super I. can. dicitur. habet lux Solis ad aërem, ita se habet lux in aëre spirituali substantiam: sed quanto aër est purior tanto magis potest percipere lucem Solis. diabolus autem est subtilioris naturae inter spirituales creaturas, quam anima. Cum ergo anima post peccatum possit percipere lucem gratiae, uidetur quōd etiam fortius angelus. ergo uidetur quōd non immobiliter perseueret in malo.

¶ 10. Præ. Quod natura est tale, semper est talis angelus naturaliter. habet quod possit conuerti ad bonum. ergo semper potest in bonum conuerti ante peccatum, sic & post peccatum.

¶ 11. Præ. Diabolus non reportauit commotionem suo peccato: sed ante peccatum tenebatur in Deum. ergo etiā, & post peccatum reuertitur in Deum: sed nullus tenetur ad impossibile. ergo non est impossibile diabolum conuerti ad bonum.

¶ 12. Præ. Quanto aliquid agens est magis determinatum magis est determinatum ad unum finem. magis graue, & leue magis est determinatum ad unum finem. quā ratio quae potest in diuersa.

¶ 13. Præ. Anima est ordine naturae iuxta angelum. ergo anima non sic determinatur ad unum finem. ergo anima post peccatum possit reuerti ad bonum, multo minus angelus.

¶ 14. Præ. Inferior appetitus potest dirigere in bonum, sicut in nobis appetitus uisus dirigitur per appetitum rationalem, ut in tertio de Anima: sed supra appetitum est alius superior appetitus (scilicet appetitus boni angeli. ergo appetitus daemone quoque malum potest in bonum dirigi.

¶ 15. Præ. Vnumquodque naturaliter conuertitur ad id: quod melius est: sed diabolus intelligitur melius esse melius quā bonum. ergo potest in bonum diuinum conuerti. Non ergo immobiliter perseuerat in auerisione a Deo, quae est malum eius.

¶ 16. Præ. Mutatio status non tollit diabolus arbitriū quae est ei naturalis. Sed liberum arbitriū per se conuenit conuerti posse in bonum, posse peccare nō est libertas arbitrii nec potestatis, ut Ansel. dicit. ergo mutatio status non tollit diabolus, quin possit conuerti in bonum.

¶ 17. Præ. Diabolus antequā peccaret poterat conuerti in bonum. Si autem post peccatum non potest conuerti in bonum, aut hoc est per subtractionem, aut propter additionem: sed non per subtractionem quia potentiae naturales in eis manent, ut gratia, sicut, & cetera naturalia bona, ut Dionysius

Cap. 4. p. 4. a. med. illius.

lib. ortho. si dei c. 4.

arti. 3. huius qu.

e. s. declinādo ad finem ten. 4.

In lib. de uera, & falsa penitētia. c. 5. 80. 4.